

7. Харитонов О. Г. Генезис демократии. Попытка реконструкции логики транзитологических моделей // Космополис. Альманах. М., 1997. – С. 36-39.

8. Государство в меняющемся мире: материалы VI Международной школы-практикума молодых ученых-юристов (Москва, 26-28 мая 2011 г.) (отв. редактор В. И. Лафитский). – М.: институт законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве РФ, 2012. – С. 39-45.

9. Тойнби А. Цивилизация перед судом истории. М., 1995.

10. Цит. по материалам «2000». – 30 августа – 5 сентября 2013 г. – Держава. – В4. – Сергей Батчиков. Последний год независимости?

11. Тихомиров Ю. А. Государство: преемственность и новизна // В сб.: Государство в меняющемся мире: материалы VI Международной школы-практикума молодых ученых-юристов (Москва, 26-28 мая 2011 г.) (отв. редактор В. И. Лафитский). – М.: институт законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве РФ, 2012. – С. 56–66.

УДК 342.6

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ГРОМАДСЬКИХ РАД ПРИ ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ (ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА)

Передерій О. С.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри державно-правових дисциплін
юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

Григоренко Є. І.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри державно-правових дисциплін
юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

Анотація: У статті висвітлюється коло питань щодо особливостей правового статусу громадських рад, що функціонують при органах державної виконавчої влади в Україні. З позицій теоретико-правової характеристики розкрито такі особливості правового статусу громадських рад як характерні риси предмету відання громадських рад; особливості компетенції громадських рад; порядок формування їх персонального складу і внутрішня структурна організація громадських рад; термін повноважень громадських рад. Акцентовано увагу на важливій соціальній ролі громадських рад як інституту, що покращує рівень співпраці населення і владного апарату держави при реалізації завдань офіційної державної політики.

Ключові слова: громадські ради, органи державної виконавчої влади, державні справи, офіційна державна політика, демократична держава, громадянське суспільство.

Анотация: В статье освещается круг вопросов относительно особенностей правового статуса общественных советов, которые функционируют при органах государственной исполнительной власти в Украине. С позиций теоретико-правовой характеристики раскрыты такие особенности правового статуса общественных советов как характерные черты предмета ведения общественных советов, особенности компетенции общественных советов, порядок формирования их персонального состава и внутренняя структурная организация общественных советов, срок полномочий общественных советов. Акцентируется внимание на важной социальной роли общественных советов как института, деятельность которого способствует улучшению уровня сотрудничества населения и аппарата государственной власти при реализации задач официальной государственной политики.

Ключевые слова: общественные советы, органы государственной власти, государственные дела, официальная государственная политика, демократическое государство, гражданское общество.

Annotation: The article describes specific features of the legal status of Community Councils which operate at the executive bodies of Ukraine. The authors review from the point of view of theory and law such specific features of the legal status of Community Councils as their administration, competencies, constitution as well as Community Councils' internal structure and term of tenure. Special attention is paid to the significance of the social role of Community Council which enhances cooperation between the population and public authorities during implementation of official national policy tasks.

Key words: Community Councils, public authorities, state affairs, official national policy, democratic state, civil society.

Стаття 38 Конституції України надала громадянам нашої держави право брати участь в управлінні державними справами [1]. Враховуючи, що категорія «державні справи» є широкою за змістом, постійна участь громадськості у формуванні і реалізації заходів державної політики при органах

державної виконавчої влади є не менш важливою аніж періодичні вибори і референдум. На користь цього свідчить та обставина, що наприкінці 2010 року держава офіційно унормувала функціонування такого специфічного постійно діючого дорадчо-консультативного інституту при органах державної влади як громадські ради. Беручи до уваги, що досвід діяльності громадських рад в Україні лише

накопичується, *актуальним завданням юридичної науки* є дослідження правового статусу цих утворень. Тому *метою статті* є висвітлення особливостей правового статусу громадських рад при органах державної влади.

Загальною теоретичною основою статті стали праці таких вчених як В.Ф. Погорілко, Ю.С. Шемшученко, О.В. Малько, М.І. Матузов, М.Н. Марченко, А.Н. Азріліян. Також інформаційним базисом, що використовувався при підготовці матеріалу стали публікації експертного характеру з відповідної тематики, запозичені з глобальної мережі Інтернет.

Прагнучи досягти мети статті зазначимо, що застосування комплексної за змістом категорії «правовий статус» дасть нам можливість повно та максимально всебічно висвітлити призначення інституту громадських рад. Термін «статус» вживається в літературі в різноманітних значеннях і в різних контекстах. У самому короткому вигляді правовий статус визначається в юридичній науці як юридично закріплене положення особи в суспільстві [4, с. 263]. У загальному юридичному значенні Ю.С. Шемшученко визначає правовий статус як сукупність прав та обов'язків фізичних чи юридичних осіб, які визначаються національним та міжнародним законодавством та іншими нормативно-правовими актами [6, с. 44], М.Н. Марченко під правовим статусом пропонує розуміти законодавчо встановлені та взяті в єдності права та обов'язки [5, с. 263], А.Н. Азріліян правовим статусом називає сукупність прав та обов'язків [7, с. 982].

Поняття правового статусу охоплює певні елементи, які складають його зміст і структуру [3, с. 191]. Щодо структури правового статусу громадських рад, то з огляду на порівняно незначну кількість актів нормативно-правової бази регулювання їх діяльності, до структури правового статусу віднесемо предмет відання, компетенцію, порядок формування складу рад та термін їх дії.

Загальною правовою основою функціонування громадських рад при органах державної виконавчої влади є Конституція України, закони України, укази Президента України, постанови Верховної Ради України, акти Кабінету Міністрів України. Детально, правовий статус громадських рад при органах виконавчої влади регулюється Типовим положенням (далі – Типове положення) про громадську раду при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у м. Києві та Севастополі державній адміністрації, що затверджене Постановою Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 3 листопада 2010 р. № 996 [2].

У вказаній вище Постанові зазначено, що **громадська рада** при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у м. Києві та Севастополі держадміністрації є постійно діючим колегіальним виборним консультативно-дорадчим органом, утвореним для

забезпечення участі громадян в управлінні державними справами, здійснення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади, налагодження ефективної взаємодії зазначених органів з громадськістю, врахування громадської думки під час формування та реалізації державної політики.

Правовий статус громадських рад при органах державної виконавчої влади має низку особливостей. Задля повноцінного розкриття їх змісту, умовно виокремимо кілька основних груп:

- **особливості предмету відання громадських рад;**

- **особливості компетенції громадських рад;**

- **особливості персонального складу внутрішньої структурної організації громадських рад;**

- **особливості терміну повноважень громадських рад.**

Щодо **особливостей предмету відання громадських рад**, то слід відмітити, що він закладений в основних завданнях діяльності громадських рад. Зокрема, основним завданням громадських рад є:

1) створення умов для реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами;

2) здійснення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади;

3) сприяння врахуванню органом виконавчої влади громадської думки під час формування та реалізації державної політики.

Хоча громадські ради є новими інституціями для правової системи України, вони, як влучно зазначає С. Жуков, розраховані на виконання важливого соціального завдання – доводити до центральних органів виконавчої влади та місцевих адміністрацій думку громадськості та впливати на них задля суспільної користі [9]. Враховуючи організаційну складність здійснення громадського впливу на органи влади, законодавець визначив досить широкий предмет відання громадських рад з метою досягнення стану налагодження партнерських взаємовідносин між владним апаратом і громадянським суспільством. Це підтверджується також і тим, що визначеним завданням громадських рад відповідають і основні напрями діяльності цих інституцій. Зокрема, Типове положення визначає такі напрями діяльності громадських рад:

- підготовка та подання органу виконавчої влади пропозиції до орієнтовного плану проведення консультацій з громадськістю, а також щодо проведення консультацій, не передбачених таким планом;

- подання органу обов'язкових для розгляду пропозицій щодо підготовки проектів нормативно-правових актів з питань формування та реалізації державної політики у певній сфері, удосконалення роботи органу;

- проведення відповідно до законодавства громадської експертизи та громадської антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів;

- організація громадського контролю за врахуванням органом пропозицій та зауважень

громадськості, а також дотриманням ним нормативно-правових актів, спрямованих на запобігання та протидію корупції;

- інформування громадськості про свою діяльність, прийняті рішення та їх виконання на офіційному веб-сайті органу та в інший прийнятний спосіб;

- збір, узагальнення та подання органу інформації про пропозиції громадських організацій щодо вирішення питань, які мають важливе суспільне значення;

- організація публічних заходів для обговорення актуальних питань розвитку галузі чи адміністративно-територіальної одиниці;

- підготовка та оприлюднення щорічного звіту про свою діяльність.

Наведене вище свідчить про поліфункціональність громадських рад як інститутів взаємодії громадянського суспільства і влади. Це, у свою чергу, цілком відповідає засадам розбудови демократичної правової держави з розвиненими партнерськими стосунками влади і населення.

Переходячи до *розгляду особливостей компетенції громадських рад*, слід вказати на те, що виходячи зі змісту Типового положення, громадські ради наділені спеціальними правами, реалізація яких відповідає переліченим вище основним напрямкам діяльності. Зокрема до компетенції громадських рад належить:

1) утворювати постійні та тимчасові робочі органи;

2) залучати до роботи ради працівників органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, представників вітчизняних та міжнародних експертних і наукових організацій, підприємств, установ та організацій (за згодою їх керівників), а також окремих фахівців;

3) організувати і проводити семінари, конференції, засідання за круглим столом та інші заходи;

4) отримувати в установленому порядку від органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування інформацію, необхідну для забезпечення діяльності ради;

5) отримувати від органу проекти нормативно-правових актів з питань, що потребують проведення консультацій з громадськістю.

Орган здійснює забезпечення секретаріату громадської ради приміщенням, засобами зв'язку, створення умов для роботи ради та проведення її засідань. Також члени громадської ради мають право доступу в установленому порядку до приміщень, в яких розміщений орган. Громадська рада інформує орган та громадськість про свою роботу шляхом розміщення в обов'язковому порядку в спеціально створеній рубриці «Громадська рада» на офіційному веб-сайті органу та оприлюднення в інший прийнятний спосіб матеріалів про установчі документи, план роботи, керівний склад, прийняті рішення, протоколи засідань, щорічні звіти про її роботу.

Особливості персонального складу і внутрішньої структурної організації громадських рад. Персональний склад громадської ради формується з представників інститутів

громадянського суспільства – громадських, релігійних, благодійних організацій, професійних спілок та їх об'єднань, творчих спілок, асоціацій, організацій роботодавців, недержавних засобів масової інформації та інших невідприємницьких товариств і установ, легалізованих відповідно до законодавства України. До складу громадської ради може бути обрано не більше ніж по одному представнику від кожного інституту громадянського суспільства. Членство в громадській раді є індивідуальним на підставі заяви. Склад громадської ради формується на установчих зборах шляхом рейтингового голосування за кандидатури, які добровільно заявили про бажання брати участь у роботі громадської ради та внесені інститутами громадянського суспільства. До складу громадської ради може бути обрано не більше ніж по одному представнику від кожного інституту громадянського суспільства. Загальний кількісний склад громадської ради імперативно не встановлений і визначається установчими зборами.

У контексті розгляду внутрішньої структурної організації громадських рад, слід відмітити, що передбачена можливість її організаційної самоорганізації. Громадська рада самостійно обирає власні керівні органи. До керівних органів рад належать, власне, голова, його заступники (правління), секретаріат і секретар. Для ретельного опрацювання конкретних питань, які підлягають вивченню громадськими радами, у структурі громадської ради створюються тимчасові або постійні профільні робочі одиниці – комітети, комісії, експертні групи. Членство в них є добровільним.

Особливістю терміну повноважень громадських рад в Україні є те, що він є нормативно встановленим і складає два роки. Враховуючи те, що діяльність органів державної влади щодо реалізації завдань державної політики є плановою і розрахована на певний часовий термін, дворічний строк функціонування громадських рад уявляється оптимальним. Більш того, слід брати до уваги, що у сучасних умовах прискореного розвитку загальноцивілізаційного прогресу, постійно з'являються нові інститути громадянського суспільства, представники яких мають право брати участь у діяльності громадських рад. Дворічний термін їх функціонування забезпечує повноцінну реалізацію такої можливості і забезпечує оновлення складу самих громадських рад.

Наведене вище дає підстави сформулювати такі висновки:

- участь громадян у діяльності громадських рад при органах державної виконавчої влади є однією з форм реалізації конституційного права на участь в управлінні державними справами;

- за своїм правовим статусом громадські ради в Україні при органах державної виконавчої влади і місцевого самоврядування є інститутами, які виконують консультативно-дорадчі функції і представляють населення у взаємостосунках з владним апаратом. У роботі громадських рад беруть участь представники різноманітних інститутів громадянського суспільства на добровільній основі;

- ретельний аналіз предмету відання і напрямів діяльності громадських рад дає підстави констатувати

їх поліфункціональність. Громадські ради повноважні виконувати широкий спектр функцій по опрацюванню всіх напрямів функціонування органів виконавчої влади і місцевого самоврядування з питань реалізації заходів державної політики;

- правовий статус громадських рад дозволяє налагодити повноцінне співробітництво з органами державної влади і місцевого самоврядування. Це є запорукою бажаної ситуації, коли органи виконавчої влади мають бачити в «обличчі» громадських рад своїх партнерів у вирішенні важливих соціально-економічних питань, донесенні до громадян важливості прийняття тих чи інших рішень [8]. Тобто громадські ради є важливою з'єднувальною ланкою громадянського суспільства і держави, а їх функціонування є детермінантою розбудови демократичного державного устрою з розвиненими партнерськими стосунками влади і населення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова

Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 84. – Ст. 2945

3. Конституційне право України: підручник / [О.Ф. Фрицький, О.В. Городецький, Н.Г. Шукліна та ін.]; за ред. В.Ф. Погорілка. – К.: Наукова думка, 2000. – 732 с.

4. Матузов Н.И. Теория государства и права: курс лекций учебн. [для студ. высш. уч. зав] / Н.И. Матузов, А.В. Малько. – М.: Юристъ, 2005. – 768 с.

5. Общая теория государства и права: академический курс в 2 т. [Ред. М.Н.Марченко]. – М.: «Зерцало», 1998. – Т. 1 Теория государства. – 416 с.

6. Юридична енциклопедія в 5 т. [упоряд. Ю.С. Шемшученко та ін.]. – К.: «Українська енциклопедія», 1998. – Т. 5. – 1998. – 733 с.

7. Юридический словарь / ред. сост. А.Н. Азрилян. – М.: Институт новой экономики, 2007. – 1152 с.

8. Громадські ради і органи виконавчої влади мають працювати у партнерстві / Правовое и информационное поле для бизнеса и юристов «Юрлига» // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://jurliga.ligazakon.ua/news/2011/11/28/52549.htm>

9. Жуков С. Громадські ради – чергова гра в демократію? / Жуков С. // Всеукраїнське інтернет-представництво «Українська правда» // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.pravda.com.ua/columns/2011/01/20/5804453/>

УДК 342.72 (045)

ПРИНЦИП РАВЕНСТВА В СИСТЕМЕ СТРУКТУРЫ ПРАВОВОГО СТАТУСА ЛИЦ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ

Пономарёва О. П.,

старший преподаватель
кафедры фундаментальных юридических дисциплин
УНИ Права и массовых коммуникаций
Харьковского национального
университета внутренних дел

Аннотация: В статье рассмотрен принцип равенства в качестве одного из основных элементов правового статуса личности, а также виды последнего. Приведены стандарты равенства международного права прав человека. Проанализирована взаимосвязь между его источниками и внутренним законодательством Украины, и в качестве примера был взят специальный людей с ограниченными возможностями.

Ключевые слова: элементы правового статуса личности, принцип равенства, специальный правовой статус личности с ограниченными возможностями.

Анотация: У статті розглянуто принцип рівності як один з основних елементів правового статусу особи, а також види останнього. Наведено стандарти рівності міжнародного права прав людини. Проаналізовано взаємозв'язок між його джерелами та внутрішнім законодавством України, і як приклад, було взято спеціальний статус людей з обмеженими можливостями.

Ключові слова: елементи правового статусу особистості, принцип рівності, спеціальний правовий статус особистості з обмеженими можливостями.

Annotation: The article examines the principle of equality as one of its main elements of the legal status of the person. There were given the international law standards of the person equality. The relationship between the sources of the international human rights law and the national legislation of Ukraine was analyzed there too. And the disability people special legal status was taken as an illustration.

Key words: elements of the legal status of the person, the principle of equality, the special law status of people with disabilities.

Современное представление о положении личности в обществе и государстве – продукт тысячелетней эволюции. Работа человеческой мысли на протяжении веков была направлена на то, чтобы отыскать компромисс между властью имущими и иными членами социума. Зародившись в античности, утверждение о том, что все люди от рождения

обладают равными правами, формировалось, обогащаясь трудами выдающихся мыслителей, и крепло на полях социальных революций.

В цивилизованном обществе равенство всех его членов является одним из «нерасторжимых слагаемых демократии» [14, с. 288]. С обретением независимости украинское государство заявило о приверженности нашего общества и государства идеалам демократии. Фактическим подтверждением